

Gemeente Borsele
T.a.v. College van Burgemeester en Wethouders
Postbus 1
4450 AA Heinkenszand

Datum 18 december 2024
Betreft Eerste adviesbrief vanuit gebiedsverbinder van het Rijk-Regiopakket Zeeland aan de Minister van Klimaat en Groene Groei, het College van Gedeputeerde Staten van Zeeland en het College van Burgemeester en Wethouders van Borsele

Geacht College van Burgemeester en Wethouders,

1. Inleiding en doel brief

In december 2022 heeft het Rijk een voorkeur uitgesproken voor de locatie Borsele voor de potentiële bouw van twee kerncentrales. Hierop volgend heeft het Rijk het initiatief genomen om voor medio 2025 een Rijk-Regiopakket op te stellen samen met de provincie Zeeland en de gemeente Borsele. Medio 2024 is er een intentieverklaring getekend tussen de minister van KGG, provincie Zeeland en de gemeente Borsele waarin afspraken zijn gemaakt over de reikwijdte, leidende principes van het Rijk-Regiopakket en het proces om te komen tot een gedragen Rijk-Regiopakket waarbij ik gevraagd ben de rol van Gebiedsverbinder op me te nemen.

Met deze eerste adviesbrief wil ik u informeren over de voortgang en mijn eerste bevindingen en richting geven om verdere stappen te zetten in lijn met de gemaakte afspraken en doelstellingen.

2. Stand van zaken en observaties

Sinds de ondertekening van de intentieverklaring 11 september 2024 in Borsele heb ik diverse voorbereidende activiteiten uitgevoerd, waaronder de opstart met het kernteam, bestaande uit vertegenwoordigers van de drie opdrachtgevers, de positionering van het kernteam binnen de huidige governance, het uitvoeren van omgevingsanalyses en het organiseren en voeren van kennismakingsgesprekken met diverse stakeholders, waaronder overheidspartijen, bestuurders, vertegenwoordigers van dorpsraden en ondernemers. Ik dank alle stakeholders voor hun tijd en openheid tijdens de kennismakingsgesprekken. De door hen gegeven input heeft waardevolle inzichten opgeleverd voor het vervolg van het project.

De samenwerking binnen het kernteam verloopt constructief, met regelmatige overlegmomenten om de voortgang en eventuele knelpunten te bespreken. Er is onder andere gewerkt aan een gezamenlijke beeldvorming van de situatie, de mogelijke interferentie met andere grote projecten en de betrokkenheid van de omgeving. Daartoe hebben diverse locatiebezoeken in de regio plaatsgevonden.

De kennismakingsgesprekken met betrokkenen zijn positief verlopen. De gesprekspartners hebben zich constructief en open opgesteld, waarbij zij hun belangen en perspectieven hebben gedeeld. Ik heb gemerkt dat de (onzekerheid rondom de) plannen een grote impact hebben op de inwoners. Er is evenwel een duidelijke bereidheid tot samenwerking en een open houding. Tegelijkertijd is er breed de behoefte geuit aan meer transparantie over het proces en aan nauwere samenwerking tussen de partijen. Daarnaast wordt de waarde van een integrale benadering en een gezamenlijke visie breed onderkend, mede omdat het project alle betrokkenen direct raakt.

De gesprekken met diverse betrokkenen hebben geresulteerd in waardevolle inzichten die ons helpen om de invulling en het proces richting een gedragen Rijk-regiopakket verder vorm te geven. Het gedetailleerde beeld van de situatie dat hierdoor is ontstaan, zal ons naar verwachting in staat stellen om een plan van aanpak te ontwikkelen dat aansluit bij de behoeften en verwachtingen van de omgeving.

De omgevingsanalyse heeft echter ook enkele belangrijke aandachtspunten aan het licht gebracht. Zo vertoont de beoogde voorkeurslocatie sterke samenhang met andere projecten, waaronder VAWOZ en diverse waterstofinitiatieven. Dit creëert een spanningsveld tussen de doelen van de bouw van twee kerncentrales en de belangen van de omgeving. Daarnaast bestaat er onduidelijkheid over het exacte bouwterrein en benodigde randvoorwaarden, wat niet alleen de bepaling van de impact op de omgeving bemoeilijkt, maar ook de voortgang van het opstellen van het Rijk-Regiopakket belemmert. Daarbij lopen er momenteel twee trajecten naast elkaar: de voorkeurslocatie Borsele met het opstellen van een Rijk-Regiopakket en de projectprocedure waarin naast Borsele ook nog andere locaties in den lande worden onderzocht. De eerder aangewezen politieke voorkeurslocatie en het daarmee samenhangende Rijk-Regiopakket scheppen verwachtingen ten aanzien van locatie en snelheid, terwijl in de projectprocedure de definitieve locatie en aanpak nog bepaald moeten worden. Deze discrepantie zorgt voor vertraging en onduidelijkheid over de te nemen vervolgstappen hetgeen spanning in de regio oplevert vanwege de eerder gewekte verwachtingen.

Deze bevindingen benadrukken de noodzaak om in het Rijk-Regiopakket zorgvuldig rekening te houden met zowel de ruimtelijke inpassing als de bredere maatschappelijke wensen van de regio. Pas wanneer deze onzekerheden zijn opgelost, kunnen we vervolgstappen zetten en het Rijk-Regiopakket verder concretiseren.

3. Belangrijke knelpunten

Uit de gesprekken en analyses blijkt dat er een aantal belangrijke knelpunten zijn die de voortgang belemmeren:

1. Spanning met andere ruimtelijke initiatieven
De huidige samenhang van de bouw van twee kerncentrales met andere initiatieven, waaronder VAWOZ, 380 kV en diverse waterstof-initiatieven, zorgt voor spanningen tussen de ontwikkelingsdoelen van het project en de belangen van andere partijen. Zonder een afgestemde aanpak bestaat het risico dat de ontwikkelingsdoelen van zowel de bouw van twee kerncentrales als andere projecten, waaronder een Rijk-Regiopakket, worden belemmerd of in een later stadium tenietgedaan door parallelle initiatieven.
2. Gebrek aan samenhang tussen initiatieven
Op dit moment ontbreekt een duidelijke structuur om ruimtelijke en organisatorische initiatieven beter op elkaar af te stemmen en keuzes te maken. Dit vergroot het risico dat afzonderlijke projecten elkaar (onbedoeld) belemmeren.
3. Behoeftte aan bredere samenwerking en visie
Er is een groeiende wens van de betrokken stakeholders om samen te werken aan een toekomstplan voor de regio. Dit creëert kansen, maar ook de noodzaak van duidelijke regie om gezamenlijke doelen te bereiken en onderlinge banden te versterken. Een gezamenlijke toekomstvisie voor de regio is hierbij essentieel, aangezien deze als fundament dient voor Rijk-Regiopakket dat de diverse initiatieven en belangen op elkaar afstemt en een duurzame ontwikkeling mogelijk maakt.

4. Spanning tussen verwachtingen van de regio en de projectprocedure
De parallelle trajecten van de voorkeurslocatie en Rijk-Regiopakket en de projectprocedure leiden tot uiteenlopende verwachtingen binnen de regio. De voorkeurslocatie en een Rijk-Regiopakket scheppen een gevoel van urgentie en verwachtingen over locatie en planning, terwijl de projectprocedure, vanwege de hoeveelheid en complexe aard, meer tijd en flexibiliteit vereist. Dit verschil vergroot het risico op verwarring en ontevredenheid bij stakeholders, wat het draagvlak onder druk zet en de voortgang bemoeilijkt. Dit vraagt om zorgvuldig verwachtingsmanagement en heldere communicatie.
5. Afhankelijkheid van andere stakeholders
De voortgang van het opstellen van een Rijk-Regiopakket wordt in hoge mate beïnvloed door andere partijen die verantwoordelijk zijn voor essentiële voorbereidende activiteiten zoals de technische haalbaarheidsstudie en Notitie Reikwijdte en Detailniveau (Locatiekeuze). Een vertraging in deze studies belemmert de mogelijkheid om de volledige impact op de omgeving vast te stellen, wat het opstellen van het Rijk-Regiopakket vertraagt.
6. Onzekerheden over locatie en bouwimpact
Zonder definitief besluit over de locatie en meer duidelijkheid over de exacte omvang van het project blijft de totale impact (op de omgeving) moeilijk te bepalen. Dit beperkt de ontwikkeling van een Rijk-Regiopakket.

Ik wil benadrukken dat deze bevindingen gebaseerd zijn op de huidige fase waarin het project zich bevindt en dat een verdere verdieping zal plaatsvinden in samenwerking met uw teams en andere betrokkenen.

4. Advies

Gezien deze observaties adviseer ik de volgende acties om de voortgang van het Rijk-Regiopakket en de bredere samenwerking te ondersteunen:

1. Ontwikkelen van een integrale visie voor de regio en synchroniseren van initiatieven en tijdslijnen
Werk met relevante betrokkenen aan een gedeelde toekomstvisie voor de regio, waarin de doelen en de (impact van de) bouw van twee kerncentrales en andere (ruimtelijke) initiatieven op elkaar worden afgestemd. Naast dat een gezamenlijke visie een helder kader vormt voor het Rijk-Regiopakket, bevordert dit ook het vertrouwen en betrokkenheid van de regio. Stem daarnaast alle relevante projecten en ruimtelijke initiatieven (van o.a. het Rijk maar ook van North Sea Port) op elkaar af, zodat de planningen aansluiten bij o.a. de locatiekeuzes van de twee nieuw te bouwen kerncentrales, en later ook bij het Rijk-Regiopakket. Dit voorkomt mogelijke obstakels en zorgt voor een efficiëntere uitvoering.
2. Inrichten van een gezamenlijke stuurgroep
Om de eerder benoemde samenhang op Rijksniveau te waarborgen en belangrijke keuzes effectief te maken, adviseer ik het oprichten van een gezamenlijke, interdepartementale, stuurgroep waarin de relevante ministeries en bestuurders van de provincie en relevante gemeentes vertegenwoordigd zijn. Mijn advies is om dit op DG-niveau te organiseren met in eerste instantie de ministeries van KGG en VRO. Daarnaast zullen de ministeries van I&W en Defensie ook betrokken moeten worden. Deze stuurgroep zal de regie kunnen voeren over de integratie en samenhang van de verschillende initiatieven en de samenwerking tussen de partijen verder bevorderen, zodat gezamenlijke doelen met draagvlak kunnen worden gerealiseerd.

3. Creëren bredere betrokkenheid

Gezien de onzekerheid over de definitieve locatie en de uitgesproken behoefte van stakeholders om nauw betrokken te zijn bij het proces, adviseer ik nadrukkelijk rekening te houden met de partijen die nu geen onderdeel van het kernteam vormen zoals de gemeenten Vlissingen en Terneuzen, North Sea Port en het Waterschap Scheldestromen. Bovendien is het raadzaam om deze partijen te betrekken in het vormen van een visie voor de regio en in aanloop naar een locatiekeuze de relevante partijen (de gemeente Vlissingen en/of de gemeente Terneuzen) nauwer te betrekken bij de verdere ontwikkeling van het Rijk-Regiopakket.

4. Continuïteit en regie in communicatie

Gezien de bestaande onzekerheden, afhankelijkheden en uiteenlopende verwachtingen, is het cruciaal dat het kernteam en alle betrokken stakeholders, in lijn met de intentieverklaring, continuïteit en transparantie waarborgen in hun communicatie. Ook wanneer onzekerheden niet direct weggenomen kunnen worden, blijft een open en eerlijke communicatie essentieel. Dit draagt niet alleen bij aan het creëren van draagvlak, maar versterkt ook het vertrouwen tussen stakeholders, wat essentieel is voor het succes van het project op lange termijn.

5. Afsluiting

Ik vertrouw erop dat deze eerste adviesbrief bijdraagt aan een heldere en efficiënte voortzetting van de samenwerking en dat we gezamenlijk werken aan de gestelde doelen. Ik dank op voorhand alle gesprekspartners voor hun bereidwillige medewerking.

Met vriendelijke groet,

Raymond Knops
Gebiedsverbinder Rijk-Regiopakket Zeeland